

Zasady transkrypcji wywiadów z rozmówcami / Pravidla pro přepis rozhovorů s narátory

01 ETYKA / ETIKA

Celem transkrypcji jest udostępnienie nagrania historii mówionej. Osoba, która przygotowuje transkrypcję nagrania wywiadu, przestrzega wyznaczonych standardów etycznych oraz wartości (zob. Rekomendacje etyczne Polskiego Towarzystwa Historii Mówionej).¹

Transkrypcję należy przygotować bez redagowania, w wersji surowej. Wywiad powinien zawierać tak zwane elementy narracyjne, opisowe i refleksyjne w jego pierwszej, spontanicznej fazie (metoda biograficzna wg Fritza Schütze). *Osoba transkrybująca wywiad* powinna wyłączyć funkcję autokorekty w programie MS Word. Surowa wersja będzie wysłana *rozmówcy* w celu dokonania autoryzacji.

Poniżej prezentujemy wersję do publikacji / edytowaną wersję po korekcie językowej, z rzeczowymi objaśnieniami oraz biogramy wymienionych osób.

Cílem přepisu je zpřístupnit nahrávky orální historie. Osoba, která připravuje přepis nahraného rozhovoru, dodržuje etické standardy a hodnoty (viz Ethical guidelines of the Polish Oral History Association, DOI: 10.26774/wrhm.285).²

Přepis se vytváří v neredigované, hrubé verzi. V rozhovoru je vhodné zachovat narativní, popisné a reflektivní prvky, jak napoprvé spontánně zazněly (dle biografické metody Fritze Schütze). *Osoba přepisující rozhovor* při používání programu MS Word nejprve vypne funkci automatické opravování. Hrubá verze přepisu bude posléze poslána *narátorovi* k odsouhlasení.

Posléze připravujeme editovanou verzi k publikování s jazykovou a stylistickou korekturou, věcnými vysvětlivkami a biogramy zmíněných osob.

¹ Wersja polska oraz angielska: <https://wrhm.pl/wrhm/article/view/285/236> (pobrano 17. 11. 2022). Polskie Towarzystwo Historii Mówionej, P. T. H. M. (2021). Rekomendacje etyczne Polskiego Towarzystwa Historii Mówionej: Ethical guidelines of the Polish Oral History Association. *Wrocławski Rocznik Historii Mówionej*, 10, 236–244. <https://doi.org/10.26774/wrhm.285>.

² Polská i anglická verze: <https://wrhm.pl/wrhm/article/view/285/236> (staženo 17. 11. 2022). Polskie Towarzystwo Historii Mówionej, P. T. H. M. (2021). Rekomendacje etyczne Polskiego Towarzystwa Historii Mówionej: Ethical guidelines of the Polish Oral History Association. *Wrocławski Rocznik Historii Mówionej*, 10, 236–244. <https://doi.org/10.26774/wrhm.285>

02 TRACK I DANE ROZMÓWCÓW / TRACK A ÚDAJE NARÁTORŮ

W nadgłówku dokumentu należy zaznaczyć:

- imię, nazwisko, tytuły i instytucje **rozmówcy** (albo przezwisko/pseudonim, jeżeli rozmówca życzył sobie pozostać anonimowym). Dane kontaktowe powinny być dostępne jedynie w zakresie niezbędnym do opracowania i archiwizacji nagrania,
- datę i miejsce rozmowy, o który wywiad z rozmówcą chodzi, imiona **osób nagrywających wywiad** razem z kamerzystą, dźwiękowcem, tłumaczem (należy podać kontakt do głównej *osoby prowadzącej wywiad*) oraz osób transkrybujących wywiad (włącznie z datą ukończenia transkrypcji),
- sprzęt lub formę nagrania (audio/wideo), nazwę i długość **tracku** (np. **track 00076, 1:33:06**), miejsce archiwizacji nagrania
- informacja o fragmentach, na których publikację rozmówca nie wyraził zgody.

Do hlavičky dokumentu je třeba uvést:

- jméno, příjmení, tituly a instituce **narátora** (anebo přezdívka/pseudonym, pokud si narátor přál zůstat anonymní). Kontaktní údaje mají být uvedeny jen v nejnutnějším rozsahu pro zpracování a archivizaci rozhovoru,
- datum a místo rozhovoru, o kolikátý jde rozhovor, jména **tazatelů nahrávajících rozhovor** spolu s jmény kameramana, zvukaře, tlumočnicka (uvádí se kontakt hlavního tazatele, který vedl rozhovor) a dále jména osob přepisujících rozhovor (společně s datem dokončení přepisu),
- použité technické zařízení či forma nahrávka (audio/video), název a délka **tracku** (např. **track 00076, 1:33:06**), místo archivizace nahrávky,
- upozornění na pasáže, u kterých narátor nevyslovil souhlas se zveřejněním.

03 CZAS NAGRANIA, INICJAŁY (Przykłady podawamy **pogrubioną czcionką**.) / ČAS NAHRÁVKY, INICIÁLY (Příklady jsou uvedeny **tučně**.)

Należy podać czas nagrania w formie godzina:minuta:sekunda – **0:05:28** – przed każdym pytaniem lub przy pojawieniu się nowego tematu w dłuższej wypowiedzi. Przy dynamicznym przebiegu dialogu wystarczy podać czas początku nowego tematu.

Pytania i odpowiedzi należy oznaczyć inicjałami rozmówcy lub osoby nagrywającej wywiad, np. – **TWP: Chciałbym Pani zadać pytanie.** [TWP = Tomáš W. Pavlíček]

Zdania niedokończone należy zakończyć trzema kropkami – **Ja myślę...** Niewymówione słowa, które wynikają z kontekstu zdania należy wstawić do nawiasów kwadratowych, albo wstawić trzy kropki – **Wtedy [profesor] podszedł do mnie.**

Ważne jest też nagranie ciszy. W takim przypadku, nagranie wideo oddaje przekaz niewerbalny. Należy odnotować czas ciszy, długość przerwy, dobieranie słów lub grzebanie w wspomnieniach. Krótkie zastanowienie się odnotujemy trzema kropkami w nawiasach:

0:05:28 [cisza]

0:05:34 AS: Nie pamiętam. Było to wtedy, [...] no już po strajku.

W nawiasach kwadratowych należy podać na końcu czy w środku zdania informację o niewerbalnych komunikatach rozmówcy, takich jak **[śmiech]**, **[wahanie]**. Można też dodać komentarz do emocji. W podobny sposób należy zaznaczyć niepewność zrozumienia fragmentu z powodu jakości dźwięku i podać czas nagrania – **[nie rozumiem 0:07:46]**.

Čas nahrávky se uvádí formou hodina:minuta:sekunda – **0:05:28** – a to před každou otázkou anebo na začátku nového tématu v případě delších výpovědí. V případě dynamického průběhu dialogu stačí uvést čas začátku nového tématu.

Otázky a odpovědi jsou uvedeny zkratkou jmen narátora či tazatele, například – **TWP: Chtěl bych Vám položit otázku.** [TWP = Tomáš W. Pavlíček]

Nedořečené věty či výrazy se ukončují třemi tečkami – **Já myslím...** Nevyřčená slova, která jsou zřejmá z kontextu věty, se doplňují do hranatých závorek, nebo se uvedou tři tečky – **Tehdy ke mně [profesor] přistoupil.**

Důležité je také nahrání ticha. V takovém případě videozáznam zachycuje nonverbální sdělení. Je třeba zaznamenat moment ticha, délku pauzy pro hledání slov či pátrání ve vzpomínkách. Krátkou zámlku značíme třemi tečkami:

0:05:28 [ticho]

0:05:34 AS: Nepamatuju si. Bylo to tehdy...

V hranatých závorkách na konci věty nebo výrazu se uvádí poznámka o nonverbálním sdělení narátora jako **[smích]**, **[váhání]**. Lze připojit komentář k emocím, kvalitě nahrávky aj. Podobně se označí špatně srozumitelná pasáž s časem nahrávky – **[nerozumím 0:07:46]**.

04 JĘZYK / JAZYK

Nie poprawiamy języka potocznego rozmówcy i osoby prowadzącej wywiad, ponieważ jest on świadectwem czasów, ich źródłem i przejawem pamięci kolektywnej. Poprawiamy jednak błędy językowe – NAGRANIE: To mówię o czasem, o rzeczach, które... / TRANSKRYPCJA: To mówię o czasie, o rzeczach, które...

Nie poprawiamy błędów merytorycznych, jednak w miejscach, w których przez błąd fragment staje się niezrozumiały, należy go poprawić lub wyjaśnić w nawiasach kwadratowych – [].

Usuwamy powtórzenia słów, przejęzyczenia, często powtarzane słowa, które nie mają znaczenia, służące raczej do zaczerpnięcia oddechu – **no, hm, po prostu, proszę Pana**. Czasem upuszczamy składnię, ale nie zmieniamy słownictwa czy frazeologii (np. słowa charakterystyczne dla danego pokolenia lub regionu – **szlus, fertig, spoko, farorz, godać**).

Podczas transkrypcji nie uwzględniamy fonetycznych lub dialektycznych elementów rozmowy, chyba że chodzi o projekt lingwistyczny lub dialektologiczny. Na przykład poprawiamy dopełniacz liczby mnogiej mistrzy na **mistrzów**, zrzeknąć się na **zrzec się**, błyszczyć na **błyszcząć** itp. W języku czeskim nie transkrybujemy protetyczne „v” - vokno (poprawiamy: **okno**), voni (**oni**), poprawiamy cera (**dcera**), věčí (**větší**), nevim (**nevím**), nie zwracamy uwagi, kiedy rozmówca użył zakończenia morfologicznego –ej (dobrej zamiast **dobrý**). Ważne jest, by z transkrypcji jasno wynikało, czy rozmówca posługuje się językiem potocznym i kiedy przechodzi na poprawny.

Poza tym zachowujemy toposy, utarte struktury retoryczne, gatunki mowy, slang, regionalizmy, wyrazy nacechowane czy elementy żargonu – np. **profesorzy** (zamiast bardziej poprawnego profesorowie), **žadny** (zamiast żaden), **co gorsze** (zamiast co gorsza). Celem jest pozostawić także źródło historii mówionej do opracowania etnolingwistycznego.

Neopravujeme nespisovný jazykový projev narátora (ani tazatele), neboť je svědectvím doby, pramenem a výrazem kolektivní paměti. Avšak opravujeme jazykové chyby – NAHRÁVKA: **čili to mluvím o dobu, o věcech, které...** / PŘEPIS: **čili to mluvím o době, o věcech, které...**

Neopravujeme faktické chyby, ovšem místa, která se kvůli zjevnému omylu stávají nesrozumitelná, je potřeba v hranatých závorkách opravit či vyjasnit – [].

Nepřepisujeme slova opakující se za sebou, přeřeknutí, frekventovaná slova bez významu (slovní vata) sloužící spíše k nadechnutí – **no, hm, prostě, prosím**. Někdy zjednodušujeme syntax (pořadí slov), ale neměníme slovní zásobu či frazeologii (např. slova charakteristická pro generaci nebo určitý region – **povědít, pač, tehda, tedko**).

Během přepisu nebereme ohled na fonetickou či dialektickou rovinu rozhovoru, ledaže se jedná o lingvistický nebo dialektologický projekt. Např. neodlišujeme a opravujeme časování sloves a skloňování jmen a číslovek – bysme na **bychom**, dvěmi na **dvěma**, s profesorama na **s profesory** atd. Nepřepisujeme protetické „v” - vokno (správně: **okno**), voni (**oni**), opravujeme cera (**dcera**), věčí (**větší**), nevim (**nevím**), nepřikládáme příliš pozornosti tomu, kdy přesně narátor užil morfologické koncovky –ej (dobrej / **dobrý**), –ý (plurál mladý / mladí lidé). Důležité je, aby z přepisu bylo evidentní, zda narátor používá obecnou, nebo spisovnou češtinu a kdy střídá jazykové kódy.

Zachováváme fráze, topoi, ustálené rétorické figury, řečové akty, slang, regionalismy, výrazy ovlivněné původem, vzděláním, profesí – např. **lidí** (místo spisovnějšího lidí), **Pražáci** (místo Pražané), **laborka** (místo laboratoř), **matika** (místo matematika). Cílem je uchovat pramen orální historie pro případnou sociolingvistickou analýzu.

05 LICZBY, DATY, SKRÓTY / ČÍSLA, DATA, ZKRATKY

Należy rozpisać literami liczby od jedynki do dziesiątki, dalej całe dziesiątki (**dwadzieścia**) i setki (**dwieście**). Pozostałe liczby należy transkrybować numerami bez kropek; liczby dziesiętne z przecinkiem – **12,5**. Nie należy podawać oznaczeń miar skrótami, lecz słownie, tak jak brzmi nagranie (w litrach, kilometrach, hektarach), z wyjątkiem skrótu **km²** (kilometr kwadratowy).

Słowa rok i stulecie nie podajemy skrótem – **19 wiek, w 1932 roku** zamiast 19 w., w 1932 r. Dekady można pisać numerycznie – **w latach 80** – poza tym miesiące słowem jak na nagraniu – **12 maja**, nie 12. 05.

Nie zapisujemy dat w formie skróconej, lecz rozwijamy je na potrzeby tagowania – NAGRANIE: **po 80. roku** / TRANSKRYPCJA: **po 1980 roku**. Idiomatyczne wyrażenia odnoszące się do wydarzeń historycznych można zapisać nazwą miesiąca dużą literą, ale uzupełnić rok w nawiasach: **Wrzesień [1939], po Czerwcu [1956], Grudzień [1970]**.

Nie używamy skrótów, chyba że użył ich rozmówca – **ZSRR przyznał** – ale zachowujemy wymawiane, nawet niepełne nazwy – w Akademii, **współpraca ze Związkiem Radzieckim**. W nawiasach można zapisać, mniej znane skróty rozpisać – **pékápé / PKP [Polskie Koleje Państwowe]**. Można używać skrótów tytułów naukowych, jeżeli są one znane osobie transkrybującej: **dr, Mgr, prof., dr hab.**

V textu rozepisujte slovy čísla od jedné do deseti, dále celé desítky (např. **dvacet**) a stovky (např. **dvě stě**). Ostatní celá čísla pište číslicemi bez teček; desetinná čísla s čárkou. Míry neuvádějte zkratkami, ale celým slovem tak, jak zazněly v nahrávce (v litrech, kilometrech, hektarech). Výjimkou může být zkratka **km²** (kilometr čtvereční).

Slova rok a století nezkracujte – **19. století, v roce 1932**, nikoliv 19. stol. či v r. 1932. Desetiletí můžete psát číslicí – **v 80. letech**. Měsíce pište slovem tak, jak zazněly v nahrávce – **15. března**, nikoliv 15. 3.

Nezachycujeme zkrácené vyjádření let, ale doplňujeme je kvůli tagování – NAHRÁVKA: po roce 80 / PŘEPIS: **po roce 1980** – a to dokonce v případě, že číslice zazněly v opačném pořadí – v osmašedesátém / **v roce 1968**, pětatřicet / **35**. Idiomické názvy historických událostí lze u měsíců psát velkým písmenem, ale v závorce doplnit rok: **po Únoru [1948], po Srpnu [1968], po Listopadu [1989]**.

Nepíšeme zkratky, ledaže je použil narátor – **situace v SSSR byla komplikovaná** – ale zachováme vyřčené názvy, byť neúplné – **v Akademii, spolupráce se Sovětským svazem**. Do závorek lze rozepsat užité, méně známé zkratky – **čékádé / ČKD [Českomoravská-Kolbenova-Daněk]**. Používat lze zkratky vědeckých titulů, jestliže je s nimi autor přepisu seznámen: **dr., Mgr., prof., doc.**

06 PODSUMOWANIE I ZAŁĄCZNIKI / ZÁVĚR A PŘÍLOHY

W transkrypcji staramy się umieszczać każdy nowy temat w osobnym akapicie.

Po zakończeniu transkrypcji należy podać listę 10 słów kluczowych, które są charakterystyczne zarówno dla treści, jak i emocji wywiadu.

Nie używamy kursywy, należy stosować ją jedynie w przypadku nazw dzieł, prac albo czasopism.

Celem transkrypcji jest archiwizacja i udostępnienie nagrań historii mówionej. Dziękujemy za współpracę. TWP³

WZORY NADŁÓWKÓW DO POBRANIA:

Wywiad Tomáša W. Pavlíčka oraz Barbory Kulawiakovej z prof. UAM dr hab. **ANDRZEJEM SOŁTYSIAKIEM** w dniu 29. 09. 2020 w Poznaniu w Muzeum UAM (I wywiad, kamerzysta Mgr Anna Wojtera, transkrypcja Bc. Natálie Rejková, 17. 12. 2021), kamera, WAV (MUAM-A-141), Muzeum UAM; kontakt: tpavlicek@ihpan.edu.pl

Text se snažíme strukturovat tak, aby každé nové téma bylo umístěno v samostatném odstavci.

Po skončení přepisu je třeba uvést seznam 10 klíčových slov, které charakterizují obsah i emocionální průběh rozhovoru.

Nepoužíváme kurzívu, je určena pouze pro názvy prací, případně periodik.

Přepis poslouží pro archivaci a zpřístupnění nahrávek orální historie. Děkujeme za spolupráci. TWP⁴

VZOR HLAVIČKY DOKUMENTU:

Rozhovor Tomáša W. Pavlíčka a Kristýny Kaucké s prof. RNDr. **PAVLEM BOSÁKEM**, DrSc. (1951), Geologický ústav AV ČR, dne 12. 3. 2020 v Praze v GLÚ AV ČR (1. rozhovor, transkripce Kristýna Kaucká, 26. 10. 2020), diktafon, WAV (DW_C0124), záložní nahrávka: mobil, m4a (20200312_101557 bosak1), MÚA AV ČR; kontakt: pavlicek@mua.cas.cz

³ Zasady zostały przygotowane dla pracowników naukowych z Instytutu Historii im. Tadeusza Manteuffla PAN oraz z instytucji Masarykův ústav a Archiv AV ČR, v. v. i. lub dla ich współpracowników w ramach bilateralnego projektu *Czechosłowacko-polskie sieci akademickie podczas Zimnej Wojny między wielką polityką i strategiami indywidualnymi* (OPUS LAP NCN nr 2020/39/I/HS3/03589 – LA GAČR č. 21-45624L).

⁴ Pravidly byla připravena pro vědecké pracovníky Instytutu Historii im. Tadeusza Manteuffla PAN a Masarykova ústava a Archivu AV ČR, v. v. i. anebo pro jejich spolupracovníky v rámci bilaterálního projektu *Československo-polské vědecké síť během Studené války mezi velkou politikou a individuálními strategiemi* (OPUS LAP NCN nr 2020/39/I/HS3/03589 – LA GAČR č. 21-45624L).